
Történet

96/112

ZAHN, Peter: Die Frage der Repatriierung ehemals deutscher Bibliotheksbestände in der Sicht junger Berufsanfänger. Leseproben aus Examensarbeiten = Bibliotheksdienst. 29.Jg. 1995. 10.no. 1626-1631.p. Bibliogr.

A Lengyelországban található egykori német könyvtári állományok repatriálásának kérdése fiatal pályakezdők szemével. Részletek vizsgadolgozatokból

Háborús károk; Könyvtáros-utánpótlás; Könyvtártörténet -nemzeti; Szakdolgozat -könyvtártudományi

A berlini Szabadegyetem Könyvtártudományi és Könyvtárosképzési Intézetének (Institut für Bibliothekswissenschaft und Bibliothekerausbildung der Freien Universität) – amely 1994-től a Humboldt Egyetem intézete – 26 hallgatója tanulmányai végeztével írásbeli záródolgozatot készített. Közülük tizenhárman a következő témát választották: „A berlini Porosz Állami Könyvtár háborús áttelepítései és annak következményei.”

Mint ismert, a Porosz Állami Könyvtár (Preussische Staatsbibliothek) 3 millió kötetét 1941-1945 között Berlinből Németország különböző helyeire szállították (Bajorország, Szászország, Hessen stb.), majd a kapituláció után, 1945/46-ban az állomány egy része Kelet-Berlinbe került, más része pedig jóval később Nyugat-Berlinbe, az e célra emelt új könyvtárépületbe. Az ország újraegyesítése nyomán a könyvtár is (szerveze-

tileg) újraegyesült. Ekkor merült fel a háború alatt és után „hadizsákmányként” elszállított könyvek visszajuttatásának kérdése. (A könyvek nagyobb része a Szovjetunióba, kisebb része Lengyelországba került.)

Ezzel a kérdéssel foglalkozik a tizenhárom fiatal könyvtárosjelölt. A szerkesztő örömmel állapítja meg, hogy egyiküket sem a nacionalista vagy revizionista érzelmek vezetik, hanem valamilyen józan szakmai szempontok alapján mérlegelik a problémát. (Egyébként a német könyvtárosok cikkei, amelyeket az utóbbi években e témában publikáltak, szintén tartózkodtak a kérdés dramatizálásától.)

Idézetek a dolgozatokból:

„Számításba kell venni az újrafeldolgozás költségeit is ... Európa egységessé válásának idejében meg kell fontolni, hogy mi járul hozzá ténylegesen a kulturális identitáshoz?”

„Kérdés, hogy érdemes-e ragaszkodni a Porosz Állami Könyvtárnak ahhoz a mintegy 100 ezer kötetéhez, amely jelenleg a lengyel könyvtárakban van. Az integráció szempontjából nézve, amely a kelet-európai könyvtárakra is kiterjed, ez a magatartás inkább merev, semmint diplomatikus.”

„A moszkvai találkozás (ti. a német és orosz könyvtárosok e tárgyban tartott kerekasztal-beszélgetése 1992-ben) azzal biztatott, hogy az eddig ellenségesen szembenálló német és orosz könyvtárosok partnerré válhatnak. A legújabb fejlemények sajnos azt mutatják, hogy a kezdeti eufóriának vége szakadt, az aktuális oroszországi politika változásai miatt. Az orosz könyvtárosok ma már elzárkóznak a könyvek visszaadása elől. Ehhez politikai síkon is hiányzik a szándék. A lengyel könyvtárosok sokkal kooperatívabbak. Ennek ellenére nem kívánatos az ott lévő mintegy 100 ezer kötet visszaszállítása, célszerűbb lenne Lengyelországban hagyni. A lengyel könyvtárosok ui. ezeket a könyveket katalogizálták, használták és az állománygyarapításnál is figyelembe vették, Németországba való visszaszállításuk után nagy lyuk maradna az állományban. Célszerűbb lenne a német közönség számára másolatokat, pl. fotókópiákat készíteni róluk.”

„A könyvek esetleges visszaszállítása – mindenekelőtt orosz részről – a politikai szituáció függvénye.... Talán egyszerűen tudomásul kell venni, hogy a Lengyelországba került könyvek ott is maradnak. Az a fontos, hogy egyáltalán

megvannak, és a kutatóknak, használóknak rendelkezésre állnak.”

„Ez az igen érzékeny téma magában rejt a háborús bűnösségnek, a győzők és a legyőzöttek jogának, a visszakérés jogosságának a kérdéseit. Meg kell vitatni a német részről történő ellenszolgáltatások lehetőségeit: a könyvtári infrastruktúrák fejlesztését vagy könyvszállítmányok küldését.”

„A kérdést a lengyelekkel kizárólag gyakorlati-könyvtárosi alapon kell megoldani. A gyakorlati út: az anyag filmre vitele, a könyvek hozzáférhetővé tétele könyvtárközi kölcsönzés útján, a ”tudomány vérkeringése” alapján történő állomány-integráció.”

(Katsányi Sándor)

Kutatás

96/113

DIMITROFF, Alexandra: Research for special libraries: a quantitative analysis of the literature = Spec.Lib. 86.vol. 1995. 4.no. 256-264.p. Bibliogr.

Res. francia és spanyol nyelven

A szakkönyvtárakra vonatkozó kutatások; az irodalom mennyiségi elemzése

Könyvtártudományi kutatás; Könyvtártudományi szakirodalom; Szakkönyvtár

Az információ társadalmi szerepének növekedése jelentős mértékben megváltoztatta az információs szakemberek munkáját. A kutatások fontosságát hangsúlyozandó e területen a Szakkönyvtárak Egyesületének Igazgató Tanácsa (Special Libraries Association's Board of Directors) 1989-ben létrehozta a Szakkönyvtári Kutatási Programot (SLA Research Program), amelynek keretében összeállították a kutatási témák jegyzékét és alapítványi támogatást nyújtának a kutatásokhoz.

A jelen cikk a folyó kutatásokról és a szakkönyvtárosok tudásait számszerűen mérő kétlépcsős kutatás első szakaszáról számol be. A vizsgálat célja a szakfolyóiratokban megjelent

könyvtári kutatások elemzése és értékelése négy kérdéskörben: mit publikálnak a szak-könyvtárosok a folyóiratokban; milyen témák jelennek meg a szakfolyóiratokban; a szakirodalom hány százaléka foglalkozik kutatásokkal; és végül: ki és hogyan végzi a kutatásokat. Néhány bibliometriai jellemző (terjedelem, szerzők száma, hivatkozások száma stb.) összevetése a könyvtári és informatikai szakirodalom egészével segíti az elemzést.

A vizsgálat csak azon cikkek körére terjedt ki, amelyek kifejezetten a szakkönyvtárügy kérdéseivel foglalkoznak, illetve a szakkönyvtári folyóiratokban jelentek meg 1993-1994-ben. A diplomamunkákat, a könyvismertetések, a vezércikkeket és a szakmai összefüggések beszámolóit nem vették figyelembe. A cikkeket több szempont együttes figyelembevételével kódolták, a statisztikai elemzést Minitab statisztikai szoftver segítségével végezték.

A 277 cikk 70%-a egy szerzős, legtöbbet az orvostudományi egyetemi szakkönyvtárosok publikáltak (25,6%), a szerzők 62,8%-a az Egyesült Államokat képviselte. A cikkek közel fele az általános szakfolyóiratokban jelent meg, a Special Libraries 37 cikket (13,4%) közölt. A vizsgált közlemények 56,6%-a leíró jellegű, 19,1% a kutatási beszámoló, érdekességként megemlíten-dő, hogy a cikkek 4%-a foglalkozik a könyvtár-használókkal, a kutatási beszámolóknál ez az arány már 13,2%. Az 53 kutatási beszámoló visszaesést jelent a korábbi évekhez képest. Az alkalmazott vizsgálati módszer tekintetében a kérdőíves módszer a legelterjedtebb (60,4%), az elemzések 83%-a pedig kvantitatív. Általános-ságban elmondható, hogy a szakkönyvtári kutatók kevésbé elméleti jellegűek, mint a könyvtár és informatika területén folyók. Felmerül a kérdés, hogy a könyvtárosok miért nem használ-nak bonyolultabb kutatási módszereket. Amennyiben emögött a kellő ismeretek hiánya húzódik meg, biztosítani kell számukra ezek megszerzésének lehetőségét. A helyzet pontos megítéléséhez hozzátartozik, hogy az oktatók között sem túlzottan népszerűek a szakkönyvtárosok igényeire és érdeklődésére vonatkozó kutatási témák. A vizsgálat első szakaszának lezárulásával világossá vált, hogy a szakkönyvtárügy fejlesztéséhez először is a kutatásokat kell támogatni megfelelő finanszírozással.

(Pappné Farkas Klára)

Lásd még 115

Tudománymetria, bibliometria

96/114

HOERMAN, Heidi Lee - NOWICKE, Carole Elizabeth: Secondary and tertiary citing: a study of reference behavior in the literature of citation analysis deriving from the Ortega hypothesis of Cole and Cole = *Libr.Quart.* 65.vol. 1995. 4.no. 415-434.p. Bibliogr. 58 tétel.

Másodlagos és harmadlagos hivatkozások; hivatkozási magatartások a Cole-féle „Ortega-hipotézis”-re épülő hivatkozásvizsgálati irodalomban

Hivatkozás; Könyvtártudományi szakirodalom

A tanulmány a Jonathan R. Cole és Stephen Cole által Ortega hipotézisnek nevezett jelenségre vonatkozó dokumentumok és hivatkozatok összetett hálózatát vizsgálva rámutat az egyes hivatkozatok részlet- és jelentésbeli hibáira. Ezek a hibák igazolják, hogy éppen a hivatkozások bizonyító erejére építő szakirodalom hivatkozásai között másodlagos és harmadlagos hivatkozások is előfordulnak. Másodlagos és harmadlagos hivatkozásról akkor beszélünk, ha a hivatkozó szerző a saját műve bibliográfiai hivatkozásai közé a hivatkozott dokumentum vizsgálata nélkül vesz fel tételeket, más hivatkozási jegyzékek alapján. A nyilvánvaló hibák, tévedések hiányában azonban nehéz megállapítani a másodlagos és harmadlagos hivatkozások mennyiségét, ezért a hivatkozási szokások jobb megértése érdekében a jelen tanulmány szerzői olyan további vizsgálatokat javasolnak, amelyek a hivatkozási hibák további példáit elemeznék. (Autoref. alapján)

96/115

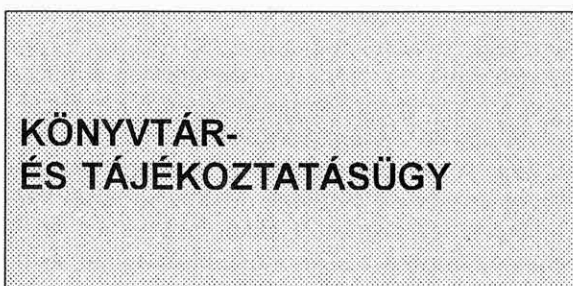
SÁNCHEZ CASABÓN, A.I. - GARCIA MARCO, J.: La investigación sobre analisis de contenido y los lenguajes documentales en las publicaciones periodicas espanolas de información y documentación (1982-1994) = Rev.Esp.Doc.Cient. 18.vol. 1995. 2.no. 155-171.p. Bibliogr. 75 tétel.

A tartalomelemzésre és az információs-dokumentációs nyelvekre vonatkozó kutatások a spanyol szakfolyóiratokban 1982-1994 között

Bibliometria; Folyóirat -könyvtári; Információkereső nyelv; Könyvtártudományi kutatás; Tárgyi feltárás

A hét spanyol könyvtári-informatikai szakfolyóirat 1982 és 1994 közötti, tartalomelemzéssel és dokumentációs nyelvekkel foglalkozó cikkeinek elemzése azt mutatja, hogy a legproduktívabb szakasz 1988 és 1990 között volt, hogy a kutatások elsősorban Madridban, Barcelonában, s még Granadában folytak, hogy a legtöbb cikket két vagy több szerző jegyzi, és hogy a leginkább kutatott témák az ETO és a tézauruszok voltak, amelyek népszerűségét csak a kivonat-készítésé közelíti meg. Sem a tartalomelemzés, sem az osztályozás és indexelés nem tűnik fontos témának a spanyol könyvtári-informatikai kutatások körében.

(Mohor Jenő)

Általános kérdések

96/116

GORMAN, Michael: Five new laws of librarianship = Am.Lib. 26.vol. 1995. 8.no. 784-785.p.

A könyvtárügy öt új törvénye

Feladatkör; Irányelvek -könyvtári; Könyvtáros-étika

Több mint 60 éve fogalmazta meg S.R. Ranganathan öt törvényét:

- a könyv használatra való;
- minden olvasónak meg kell találnia a könyvét;
- minden könyvnek meg kell találni olvasóját;
- tiszteljük az olvasó idejét;
- a könyvtár folyamatosan növekvő szervezet.

A szerző, mint írja, vette a bátorságot és megfogalmazta a könyvtárügy öt új törvényét, a következőképpen:

1. A könyvtárak az emberiséget szolgálják. – A könyvtári munka célja az egyén, a közösség és a társadalom egésze számára való magas színvonalú szolgáltatás, tehát mind az egyén segítése, mind az emberiség magasabb rendű szándékainak támogatása.

2. Tiszteld a tudás átadásának minden formáját. – Minden kommunikációs forma a korábbiak előnyeit fejleszti tovább és egészíti ki. Mind-egyikről azt tartják megjelenésekor, hogy a korábbiakat teljességgel fel fogja váltani. A jövő könyvtára mindenféle tudás- és információhordozót befogad majd. Legjobb megközelítése a haszonelvűség.

3. Intelligensen használd fel a technológiát a szolgáltatások fejlesztésére. – Nem aközött kell választani, hogy ludditák vagyunk-e vagy lelketlen technokraták. A könyvtárügy fejlődése során az új technológiák és új eszközök sikeresen integrálódtak a meglévő szolgáltatásokba. Az intelligens felhasználás azt jelenti, hogy problémamegoldásra, költséghatékonyan, a hatást is megvizsgálva, a munkafolyamatot újragondolva alkalmazzuk az új technológiákat és új eszközöket.

4. Óvd a tudás szabad hozzáférhetőségét. – A dokumentumok megőrzése és a demokratikus értékek érvényesítése komoly feladat. Ha veszni hagyjuk a múlt örökségét, az cenzúrázásnak számít. A könyvtárak az emberi teljesítmény és tudás kollektív archívumai. Minden technológiai változás előterében e gondolatnak kell állnia. A könyvtárak központi szerepet kapnak a társadal-